

BÀI BÌNH LUẬN

SCIS Commentary là chuyên mục cung cấp các bài phân tích và bình luận sự kiện quan hệ quốc tế đương đại. Quan điểm trong các bài viết hoàn toàn là của riêng tác giả và không đại diện cho quan điểm chính thức của Trung tâm Nghiên cứu quốc tế (SCIS), Đại học Khoa học xã hội và Nhân văn Tp.HCM. Mọi hình thức sao chép đối với các bài bình luận này đều phải có sự cho phép của Trung tâm SCIS cũng như xác nhận từ tác giả. Những phản hồi cho bài bình luận xin vui lòng gửi thư về địa chỉ của Ban biên tập chuyên mục: scis@hcmussh.edu.vn.

*Tình trạng hoà giải Triều Tiên:
Một tiên trình không hồi kết*

Hội nghị Thượng đỉnh Mỹ-Triều lịch sử tại Singapore vào ngày 12.6 đã đưa Tổng thống Mỹ Donald Trump và nhà lãnh đạo Triều Tiên Kim Jong-un ngồi vào bàn đàm phán nhưng cả thế giới vẫn cảm thấy bối rối và nghi ngờ về kết quả đạt được. Dù thế nào thì cả hai nhà lãnh đạo cũng đã đạt được những gì họ mong muốn. Tổng thống Trump tin rằng chủ tịch Kim đã chấp nhận ngồi vào bàn đàm phán khi phải đối mặt với sức mạnh quân sự và hạt nhân của Mỹ. Ngược lại, Kim đã đạt được tính chính danh khi được Trump đối xử như một đối thủ “ngang tay”.

Tuy nhiên, tuyên bố chung Mỹ-Triều lại là một sự thất vọng. Dù bản tuyên bố chung được đánh giá là một thành tựu rất lớn nhưng nó vẫn thể hiện sự ngờ vực và không tin tưởng giữa hai quốc gia kể từ khi Chiến tranh Triều Tiên kết thúc. Bản tuyên bố đã không đưa ra bất cứ vấn đề nào cụ thể hay quan trọng nào khi so sánh với các bản Hiệp nghị trước đó giữa Nhà Trắng và Bình Nhưỡng. Thông qua [bốn điều](#) trong bản Hiệp nghị:

1. Mỹ và Triều Tiên sẽ cùng nhau nỗ lực thiết lập các quan hệ Mỹ - Triều mới phù hợp với nguyện vọng của nhân dân hai nước về hòa bình và thịnh vượng.
2. Mỹ và Triều Tiên sẽ cùng nhau nỗ lực xây dựng một cơ chế hòa bình ổn định và dài lâu trên bán đảo Triều Tiên.
3. Tái xác nhận Tuyên bố Panmunjom ngày 27/4/2018, Triều Tiên cam kết sẽ xúc tiến

việc hoàn tất quá trình phi hạt nhân hóa bán đảo Triều Tiên.

4. Mỹ và Triều Tiên cam kết sẽ tìm kiếm hài cốt của các tù binh hoặc binh sĩ mất tích trong chiến tranh (POW/MIA), bao gồm cả việc tiến hành hồi hương ngay lập tức những trường hợp đã nhận diện được.

Đây chỉ là sự chung chung và không đưa ra bất cứ một phương hướng giải quyết nào, đặc biệt ở điều 3 khi liên quan đến vấn đề phi hạt nhân hóa. Liệu Mỹ sẽ cử giám sát viên đến không? Chính quyền Bình Nhưỡng sẽ tiến hành di dời và phá bỏ các bãi thử hạt nhân như thế nào và trong thời gian bao lâu?

Tuyên bố chung Mỹ-Triều cũng là chứng cứ cho việc xuất hiện của các yếu tố mới mà dường như làm phai mờ các nỗ lực quốc tế về phi hạt nhân hóa Triều Tiên trở nên phức tạp hơn. Trung Quốc đã tiến hành [dỡ bỏ](#) các biện pháp cấm vận kinh tế với Triều Tiên từ tháng 7.2018. Và Hoa Kỳ gần như đã không chỉ trích Bắc Kinh vì hành động này. Một tuần sau hội nghị thượng đỉnh Mỹ-Triều, Tập Cận Bình và Kim Jong-un đã [liên tục gặp nhau](#) vào tháng 5 và tháng 7.2018. Trong mối quan hệ tay ba giữa Trung-Triều-Mỹ, hai quốc gia đầu luôn chiếm giữ một vị trí quyết định về tương lai của bán đảo Triều Tiên và chương trình phi hạt nhân hóa. Còn Hàn Quốc dưới thời Tổng Thống Moon Jae-in vẫn luôn thúc đẩy các cuộc gặp mặt thường xuyên giữa Mỹ-Triều nhằm giải quyết triệt để vấn đề hạt

nhân và xa hơn là tiến hành thống nhất bán đảo bằng cách này hay cách khác.

Vào tháng 7.2018, Tổng thống Trump đã tuyên bố ý định thiết lập một [đường dây nóng](#) với Kim Jong-un; nhưng kế hoạch đã bị ngưng lại khi Triều Tiên bị phía Mỹ cho rằng vẫn đang [tiếp tục chương trình hạt nhân hóa](#). Chờ đợi [Ngoại trưởng Mỹ](#) Mike Pompeo tại Bình Nhưỡng sau khi nhiều lần đàm phán với Triều Tiên chỉ là sự lạnh lùng và phớt lờ. Các phân tích [hình ảnh vệ tinh](#) Airbus Defense and Space/38 North vào tháng 7.2018 cũng cho thấy các hoạt động tại các cơ sở phát triển hạt nhân và tên lửa đạn đạo ở Triều Tiên vẫn diễn ra bình thường và chưa có dấu hiệu dừng lại.

Các phản ứng quốc tế về Triều Tiên cũng đang thay đổi một cách tích cực. Tuy nhiên, sự thay đổi này dường như bắt buộc phải đi kèm với cam kết từ Bình Nhưỡng với Hoa Kỳ và rõ ràng phải tiến hành chương trình phi hạt nhân hóa càng sớm càng tốt. Jean H. Lee, Giám đốc quỹ Hyundai Motor-Korea, Trung Tâm Lịch Sử và Chính Sách Công Hàn Quốc, [kết luận](#) rằng khi đưa ra một lời hứa hẹn về phi hạt nhân hóa không rõ ràng, Triều Tiên đã hoàn toàn thành công khiến Hoa Kỳ bãi bỏ các chính sách thù địch đối với chế độ toàn trị nhà họ Kim cũng như đảm bảo Nhà Trắng sẽ không thực hiện bất kỳ hành động quân sự nào trong tương lai gần và giảm thiểu các chỉ trích về tên lửa đạn đạo và nhân quyền một cách rõ ràng trên bàn đàm phán. Triều Tiên rõ ràng đã chiếm được thế thượng phong.

Tôi vẫn hoài nghi về lập trường của Triều Tiên trên bàn đàm phán kể cả với Hoa Kỳ

(6.2018) và Hàn Quốc gần đây (9.2018). Triều Tiên đang cố duy trì chế độ gia đình trị nhưng không muốn loại bỏ chương trình hạt nhân hóa vì có thể sẽ gặp thất bại mà bài học của Gaddafi ở Libya. Tuy nhiên, với tình huống như hiện nay khi Triều Tiên vẫn đang ở thế thượng phong thì Kim có thể loại bỏ một phần chương trình hạt nhân và tên lửa chứ không phải hoàn toàn vì đây chính là lá bài cho sự tồn vong của chế độ.

Tiến trình hòa giải giữa Mỹ-Triều-Hàn sẽ không dễ dàng thay đổi tình thế hiện nay, và không có một quốc gia nào có thể dùng các biện pháp cấm vận trừng phạt Bình Nhưỡng, ngoại trừ Nga và Trung Quốc vẫn tiếp tục thông thương trao đổi kinh tế bất chấp sự phản đối từ các nước Tây phương và Liên Hiệp Quốc (UN). Ngay cả khi chính quyền Trump vẫn đang gặp khó khăn trong chính sách phi hạt nhân hóa Triều Tiên thì Nhà Trắng sẽ không dễ dàng thay đổi tiến trình đàm phán lấy đối thoại làm trung tâm sang chính sách cứng rắn như dưới thời George W. Bush. Tính nguyên trạng (status-quo) khi tiến trình hòa giải đang ở mức áp lực cao nhất (maximum pressure) và những chính sách cấm vận đang dần sụp đổ đã khiến giai đoạn này trở thành trạng thái “bình thường mới (New Normal)”. New Normal là một thuật ngữ trong kinh doanh và kinh tế được sử dụng để chỉ tình hình tài chính sau khủng hoảng 2007-2008 và giai đoạn suy thoái tiếp sau. Sau này “New Normal” được dùng trong các ngữ cảnh khác, nhằm chỉ một sự việc vốn bất bình thường như trường hợp của Triều Tiên khi liên tục tiến hành phóng tên lửa hạt nhân nhằm vào các nước trong khu

vực cũng như xây dựng các lò làm giàu uranium bất chấp sự phản đối của cộng đồng quốc tế. Và khi hành động này trở nên thường xuyên và kéo dài thì chính việc làm của Triều Tiên dần trở nên bình thường và không còn mang tính đe dọa và nghiêm trọng. Đơn cử, người dân Hàn Quốc ngày càng cảm thấy bình thường khi đọc tin tức liên quan đến việc phóng thử tên lửa của Triều Tiên và các hành động đơn phương phá vỡ hiệp ước phi hạt nhân hóa.

Triều Tiên cùng với Trung Quốc, sẽ nỗ lực hết sức để duy trì tình trạng hòa giải hiện tại (current mood of reconciliation). Trong nỗ lực xây dựng quyền lực thương lượng (bargaining power), Bình Nhưỡng có thể chấp nhận những khiêu khích không quá quan trọng nhưng chính quyền sẽ duy trì tình trạng nguyên trạng nhằm giữ mối quan hệ kinh tế với Trung Quốc và Nga. Ngoài ra, ông Kim cũng có thể kiếm tìm lợi ích từ mối quan hệ bang giao với Hàn Quốc và Nhật Bản.

Trái ngược với những gì chính quyền Trump hiện đang tin tưởng, Triều Tiên sẽ không bao giờ hợp tác với Mỹ chỉ vì nguyên do thúc đẩy kinh tế khi đã có Trung Quốc và Nga, ngoại trừ an ninh. Triều Tiên đang tiến hành ngoại giao bằng cách nhường nhịn một số quyền lợi nhỏ cho Mỹ, đơn cử là chương trình hạt nhân hóa khi chấp nhận cho phép một số chuyên gia hạt nhân từ Hàn Quốc đến theo dõi quá trình phi hạt nhân. Tuy nhiên, việc chấm dứt các chương trình phát triển tên lửa hạt nhân chỉ để nhằm cho cuộc gặp mặt và đối thoại với Trump lần 1 tại Singapore (6.2018) và

lần 2 tại Thụy Sĩ (chưa có ngày xác định) và đơn cử là Kim Jong-un đã quyết định cho phá bỏ bãi thử hạt nhân Punggye-ri vào tháng 5.2018.

Chính quyền Trump cũng đang sử dụng một chiến lược tương tự. Mục đích của Nhà Trắng là kêu gọi Quốc hội và người dân phải chào đón và bảo đảm một con đường bang giao cho quan hệ Mỹ-Triều, và đảm bảo cho sự an toàn của Mỹ khi có thể ngăn cản việc sử dụng tên lửa hạt nhân từ Triều Tiên. Tuy nhiên, chính sách này sẽ không dễ dàng để thực hiện như người phát ngôn của Bộ Ngoại Giao Mỹ Heather Nauert đã nhấn mạnh thông qua [bốn ký tự \(CVID\)](#): Hoàn Thành (Complete), Xác Minh (Verifiable), và Phi Hạt Nhân Hóa không đảo ngược (Irreversible Denuclearization). Việc đi từng bước nhỏ để đạt được những thành tựu sẽ hiệu quả hơn thay vì tập trung vào mục tiêu lớn mà không mang lại giá trị chính trị lớn trong tương lai gần.

Mong muốn của mỗi nhà lãnh đạo cho một tiến trình hữu hình (ví dụ phi hạt nhân hóa bán đảo Triều Tiên) đã dẫn đến các cuộc đối thoại hiện nay. Các chương trình nghị sự về lợi ích chính trị nhỏ và kém quan trọng thường sẽ không thu hút sự chú ý của công chúng nếu không có thành tựu đáng kể. Tuy nhiên, khi nói đến mối quan hệ Mỹ-Triều thì một thành tựu nhỏ nhất cũng dễ dàng trở thành một thành công lớn dưới mắt công chúng.

Tuy nhiên, cũng vì lợi ích chính trị nhỏ, ngay cả khi quá trình đàm phán hiện tại đang phải đối mặt với sự trì trệ tạm thời, nên xác suất việc hai nước rút khỏi cuộc đàm phán tiếp theo sẽ vô cùng nhỏ hay

hiểm khi xảy ra. Cộng đồng quốc tế và các nước trong khu vực Đông Bắc Á sẽ phải và thận trọng hơn với các chính sách đối ngoại của bản thân xung quanh giai đoạn Bình Thường Mới của Triều Tiên.

Một kịch bản có thể xảy ra khi sự trao đổi các lợi ích chính trị nhỏ giữa Triều Tiên và Hoa Kỳ sẽ dẫn đến việc phát triển và thử

vũ khí hạt nhân với tần suất nhiều hơn. Tuy nhiên, đó là điều phải cần tránh và suy xét kỹ càng. Hiện nay, tôi vẫn đang suy xét về kết quả bản hiệp nghị giữa Hàn Quốc và Triều Tiên vừa ký hôm 18/9 cũng như chương trình nghị sự sắp tới giữa Mỹ-Triều về vấn đề phi hạt nhân hóa bán đảo sẽ ra sao? Một câu hỏi vẫn chưa có lời đáp!

Đoàn Ngọc Anh Khoa hiện đang là giảng viên của Khoa Quan hệ Quốc tế, Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (ĐHQG-HCM). Anh Khoa tốt nghiệp cử nhân ở Canada, có bằng Thạc sĩ về Chính trị Châu Á ở Đại học London, Anh và chuyên nghiên cứu về quan hệ quốc tế ở khu vực Đông Bắc Á.
